

HOE DIEP IS DE NOORDZEE?

Jan Seys

EERST DE NOORDZEE

Een beetje oneerbiedig zou je de Noordzee – met een gemiddelde diepte van slechts 94 meter – een plas kunnen noemen, of niet meer dan een ondergelopen stuk vasteland. Dat laatste strookt ook met de werkelijkheid. Want de Noordzee zoals we die nu kennen, is nauwelijks 8000 jaar oud en stond daarvoor meer droog dan nat. Het zit zo. De voorbije pakweg 2,6 miljoen jaar (het Kwartair) waren de Zuidpool en Groenland permanent met ijs bedekt, hét kenmerk van de Pleistocene ijstijd. Binnen die periode kwamen afwisselend koudere (glacialen) en warmere (interglacialen) tijdsvensters voor. Tijdens glacialen, de laatste zo'n 20.000 jaar geleden, zat zoveel water vevat in de ijskappen dat de zeespiegel tot wel 120 meter lager stond dan vandaag. Ondiepe zeeën als de Noordzee stonden droog, en mensen en dieren leefden er in een koud steppeland-schap. Tijdens interglacialen gebeurde net het omgekeerde en vulden deze randzeeën zich terug met water.

Wie over de Noordzee tuurt denkt een ontzaglijk diep en vervaarlijk water voor zich te hebben. Toch is, wat die diepte betreft, niets minder waar. En al zeker niet als je die vergelijkt met andere zeeën en oceaانبekkens. Gemiddeld is de Noordzee minder diep dan het hoogste flatgebouw aan de Belgische kust hoog is! Tijd dus om alles even in perspectief te plaatsen...

HOE ZUIDELIJKER, HOE ONDIEPER

Het zuidelijkste deel van de Noordzee vormt als het ware een trechter, richting Kanaal. Het is er vrijwel nergens meer dan 50 meter diep en het gebied kent heel wat zandbanken. Ten noorden van de Doggerbank nemen de waterdieptes toe tot meer dan 200 meter. Enkel in het Skagerrak en de Noorse trog, een opvallende insnijding onder het Scandinavische schiereiland, zijn dieptes tot 700 meter geregistreerd.

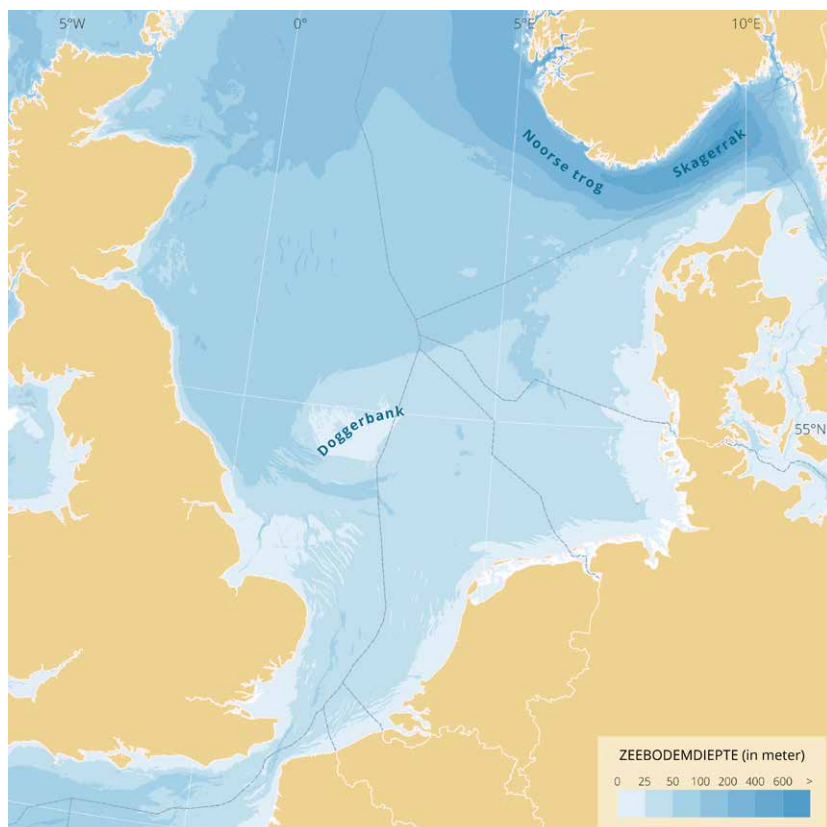
Maar terug naar ons deel van de Noordzee. Het is gekenmerkt door een zandige bodem en door sterke getijdeverschillen en tijdstromen, dit alles in een ondiep gebied.

Net deze combinatie maakt het tot dé plek waar zandbanken zich in de loop van de voorbije 8000 jaar hebben kunnen ontwikkelen. In het bescheiden Belgische deel van de Noordzee, goed voor nauwelijks 3450 km² of dus zo groot als een gemiddelde provincie, vind je wel dertig zandbanken. Ze zijn er geboetseerd door golf- en getijwerking, en blijven wat hun positie betreft – verrassend genoeg – relatief stabiel. Deze zandbanken kunnen tientallen kilometer lang zijn, en tot bijna dertig meter hoog ten opzichte van de belendende geulen. Ze dragen niet alleen bij tot een rijke biodiversiteit, maar bieden ook een bescherming ten aanzien van aanrollend stormgeweld. Historisch gezien waren deze 'Vlaamse Banken' ook berucht, en getuigen heel wat scheepswrakken vandaag nog van dit verraderlijke onderwaterlandschap.

VERDER VAN HUIS: DIEP, DIEPER, DIEPST

De gemiddelde diepte van de wereldzeeën bedraagt 3682 meter en het allerdiepste punt situeert zich in de Marianentrog. Deze sikkelvormige diepteentrog bevindt zich in de driehoek tussen Japan, de Filipijnen en Papoea Nieuw-Guinea. Ze is 2550 km lang en zo'n 70 km breed, en haalt haar maximumdiepte van 10.984 m in het zogenaamde Challenger Deep. Het is er ijskoud, pikdonker en de druk is er duizend keer hoger dan de luchtdruk. Ongetwijfeld het meest buitenaardse deel van onze planeet!

Heel lang geleden diende men zich te beroepen op een touw of kabel, verzwaaard en neergelaten vanaf een schip, om enigszins bruikbare dieptepuntmetingen te doen. Tegenwoordig is er een veelheid aan hoogtechnologische meetapparatuur, bediend vanop schepen, boeien of satellieten, die deze klus op een nooit eerder geziene schaal klaren. Dankzij deze technologie weten we nu dat onze Noordzee best wat bescheidenheid aan de dag legt, toch waar die diepte betreft.

Kaart van de Noordzee met aanduiding van de zeebodemdiepte. Bronnen: GEBCO Compilation Group (2022), Maritime Boundaries Geodatabase (2019), NUTS (2016); Kaartje: VLIZ.